

successiva dicitur esse statim ac una pars ejus existit. Sed hoc ad modum tantum loquendi spectat, nam statim addit, per illam unctionem non dari gratiam usque ad ultimam. Imo etiam subjungit, si aliae unctiones non sequantur quocunque casu, illam priorem non esse simpliciter sacramentum. Quare melius dicemus simpliciter ac semper sacramentum nondum esse, donec omnes unctio- nes essentiales factae sint, quia (ut alibi dixi) sacramentum non dicit utcunque rem successivam, sed consummatam et perfectam.

Possitne sacramentum iterari.

4. *Per hoc sacramentum non imprimi characterem.* — *Objectio.* — *Diluitur.* — Cire alind punctum dubitari potest, an hoc sacramentum sit ita unum in eadem persona, ut etiam successive, seu per iteratam collationem, multiplicari non possit, sicut baptismus dicitur esse unus, vel confirmatio una. In quo imprimis supponendum est, per hoc sacramentum non imprimi characterem. Quæ est certa et communis sententia Theologorum, dicta dist. 23, satisque insinuatur in Concilio Trident., sess. 7, can. 9, docente per tria sacramenta, baptismi, confirmationis et Ordinis imprimi characterem; nam, licet expresse non addat exclusivam, tamen ex modo tradendi completam doctrinam sufficienter colligetur. Expressius vero Concilium Florentinum in decreto Eugenii addidit quatuor alia sacramenta characterem non imprimere; unde constat partem hanc esse de fide certam. Ratio vero congruentiae reddi potest, quia per hoc sacramentum non deputatur homo ad specialem statum hujus vitæ, nec consecratur ad speciale munus, sed solum curatur, seu adjuvatur in speciali necessitate, ex infirmitate corporis proveniente, et ideo nulla est necessitas characteris impressi per hoc sacramentum. Dices: etiam per confirmationem non videtur homo specialiter consecrari, aut deputari ad aliquod munus, sed juvari tantum ad fortiter confitendam fidem, quando necesse sit. Respondetur, per sacramentum confirmationis Christianum militem veluti armari et consignari ad pugnandum pro fide, et occurrentes difficultates superandrum, et ita quoad hoc constituitur in quadam statu, qui pro toto tempore vitæ durat; nam hæc Christiana militia semper durat, ejusque difficultates et occasiones variæ sunt, semperque occurtere possunt, ideoque semel tantum præparatur homo illo sacramento, et ratione illius ei sem-

per conferitur auxilium, quoties occasio occurrit, tanquam perfecto militi ad hoc opus consignato. Hoc vero sacramentum extremæ unctionis solum conferitur per modum medicinae, quæ tempore ægritudinis applicari solet.

5. *Sacramentum hoc esse iterabile.* — *Tridentinum.* — Hinc ergo fit ut sacramentum hoc simpliciter et absolute sit iterabile, quod de quatuor sacramentis expresse docuit Concilium Florentinum, et specialiter Tridentinum, sess. 14, c. 3, de hoc sacramento. Sicut enim corporalis ægritudo in eodem homine iterari potest, ita etiam et hoc sacramentum sæpius dari, quia in nova ægritudine novo indigit auxilio; quod non datur ex vi prioris unctionis in alio morbo susceptæ, quia illa tantum data fuit ad illius morbi curationem et levamen; debet ergo hoc sacramentum iterari quoties homo in simile periculum iterum atque iterum incidit.

6. *Durante ejusdem morbi necessitate, non posse iterari.* — Hinc vero intelligi potest, secundum quid, seu durante ejusdem morbi necessitate, sacramentum hoc non posse iterari, non quia etiam pro tunc characterem imprimat, sed quia de se est sufficiens medicina pro tali necessitate, ratione ejus et auxilium spirituale pro illa sufficiens, et sanitas etiam corporis, si oportuerit, conferetur. Dico autem, *durante eadem morbi necessitate*, et non absolute, *durante eodem morbo*, quia in eodem morbo, si necessitas et periculum iteretur, poterit etiam sacramentum iterari; ut si morbus esset diurnus, et prius hominem constitueret in gravi periculo mortis, postea vero remitteret morbi vis, ita ut homo censeretur esse extra mortis periculum, non tamen omnino a morbo liber, et in eo statu aliquandiu duraret, postea vero in simile periculum iterum incidaret, posset iterum inungi. Hoc docuit Albertus Magnus, in 4, d. 23, art. 21, quamvis cum magna formidine et limitatione; solum enim loquitur de morbis, quos chronicos appellat, quia nunquam recedunt, ut sunt ethica, paralisis, et similia; et in his addit conditionem: *Si ultra annum durat morbus post acceptam unctionem.* Paludanus vero, q. 4, n. 3, generaliter id affirmat de quacunque infirmitate diurna, et quotiescumque ex tali infirmitate homo dederit ad periculum mortis. Et hanc sententiam sequuntur frequentius Summista Sylv., verb. *Unctio extrema*, § 8; Tabiena Armilla et alii; et Victoria, in Sum., n. 224

Ac denique est aperta sententia D. Thom., dist. 23, q. 2, art. 4, q. 2, qui optimam rationem insinuat, quia hoc sacramentum non respicit infirmitatem ut sic, sed intirmitatis statum; et ideo non datur cuiilibet infirmo, sed in periculo mortis constituto, ut infra dicemus; quoties ergo status infirmitatis iteratur, est sufficiens causa iterandi hoc sacramentum, etiamsi infirmitas non omnino cesaverit, seu interrupta fuerit.

7. *Oportere infirmitatem interrupti.* — *Alberti et Paludani placita reprobantur.* — Ex hac autem ratione constat, necessarium esse status illos ægritudinis per aliquam diurnam moram interrupti, ita ut secundum communem existimationem diversi censeantur. Frivolum autem est unius anni interruptionem postulare, quia intra illud tempus, coelestium corporum, præsentim solis, revolutio perficitur, ut Albertus philosophari videtur; quid enim hoc refert ad sacramenti necessitatem, vel dignam administrationem? Alii unius mensis tempus assignant, voluntario magis arbitrio, quam certa ratione. Paludanus pro regula assignat, quoties probabile est in nova peccata venialia incidisse; juxta quam regulam nihil aliud expectandum videtur, nisi quod homo simpliciter dici possit evasisse prius periculum, ita ut medicorum et prudentum iudicio censeatur esse liber ab illo ægritudinis statu; nam si postea iterum recidat, etiamsi in illo medio statu brevi tempore duraverit, poterit iterum inungi; nam in quolibet brevi tempore timeri possunt nova peccata, præsentim venialia. Quia vero præcipua ratio suscipiendo hoc sacramentum non est peccatorum venialium remissio, ut infra dicemus, ideo etiam hæc regula non est admodum certa, ideoque prudenti arbitrio hoc relinquendum est, ut nimis considerata diurnitate ægritudinis, et statuum ejus, et interruptionis eorum inter se, practica et communi existimatione illa censeantur diversa pericula et status ita diversi, ut perinde se habeant ac si essent morbi omnino distincti.

DISPUTATIO XLI.

DE EFFECTU ET FINE HUJUS SACRAMENTI.

Hoc sacramentum conferre gratiam sanctificantem. — Explicata essentia hujus sacramenti, superest dicendum de causis et effectibus ejus. Incipimus autem a finali causa, quoniam prima omnium est, et quia cum

effectu et re significata per hoc sacramentum coincidit, ex quibus exactior ejus intelligentia pendet. Supponimus ergo imprimis habere hoc sacramentum effectum illum, qui communis est omnibus sacramentis novæ legis, scilicet, gratia sanctificans; cum enim ostensum sit hoc esse verum sacramentum novæ legis, omnia quæ his sacramentis communia sunt, in illud convenire necesse est; et ideo de his nihil hoc loco amplius dicemus, sed applicanda hic erunt quæ de sacramentis in genere sunt dicta. Sed investigandus a nobis erit proprius et sacramentalis effectus hujus sacramenti; et quia unumquodque sacramentum, quatenus tale est, propter hujusmodi effectum est principaliter institutum, ideo simul proprium finem institutionis hujus sacramenti declarabimus. Est autem peculiare huic sacramento, quod præter spirituale effectum animæ, habet etiam effectum salutis in corpore; et ideo prius de spirituali tanquam de principaliori, postea vero de corporali dicemus.

SECTIO I.

Quis sit proprius effectus sacramentalis gratia sacramenti extremæ unctionis.

1. *Prima sententia, hunc effectum esse remissionem venialium.* — Prima sententia affirms hunc effectum esse remissionem venialium peccatorum. Est valde communis in 4, d. 23, ubi etiam tenet Bonavent., art. 4, q. 1; Richard., a. 4, q. 5 et 6; Durand., q. 1, n. 7; Supplementum Gabr., q. 2, c. 2; Major, q. 1; et idem sentiunt Carthus., q. 2; Scot. et Almain., q. unica; Alens., 4 part., quæst. 5, membr. 7, art. 2; Altisiod., l. 4 Sum., c. de Extrema unctione, q. 1; Astensis, lib. 5 Sum., tit. 41, art. 5; Abulens., super 8 cap. Matt., q. 8; Albertus Pigi, contr. 10; Ayalia, de Tradit., 3 p., consider. 8. Denique Navorr., c. 22, n. 13, dicit, hoc sacramentum principaliter esse institutum in remissionem peccatorum venialium, juxta communem sententiam, in cap. Romanorum, d. 19, et in c. Solitæ, de Majorit. et obed. Potestque hæc sententia fundari, quia hoc sacramentum primo institutum est ad remissionem peccatorum; et non mortalium; ergo venialium. Major constat ex verbis formæ; nihil enim magis explicat proprium effectum uniuscujusque sacramenti, quam ejus forma; quia sacramentum efficit quod significat, et significatio per formam maxime determinatur et exprimitur.

mitur. At vero per formam hujus sacramenti directe solum postulatur remissio peccatorum; ergo hic est effectus primarius, propter quem institutum est hoc sacramentum. Unde D. Bernard., in vita Malachiæ, referens Sanc-tum illum cuidam feminæ ægrotantem hoc sacramentum ministrasse, addit hæc verba: *Sciens in hoc sacramento remitti peccata, et quod o. atio fidei salvet infirmum.* Et Conc. Trid., sess. 14, c. 2, inter effectus hujus sacramenti hunc primo loco ponit. Minor autem propositio subsumpta probatur primo, quia propter mortalia tollenda institutum est sacramentum poenitentiae, et duo sacramenta non instituuntur propter eundem finem; maxime cum sacramentum poenitentiae positum sit tanquam necessarium medium ad remissionem mortalium peccatorum. Unde confir-matur, quia tria sunt peccatorum genera, originale, mortale et veniale; ad delendum originale per se primo institutus est baptis-mus; ad tollendum mortale instituta est con-fessio; ad tollendum ergo veniale, aliquid sacramentum per se institui debuit; sed non aliud ex cæteris, ut per se facile constat; ergo hujusmodi est extrema unctio.

2. *Diversitas in modo explicandi prædictam sententiam.* — In modo autem explicandi hanc sententiam est diversitas inter prædictos au-tores. Nam quidam eorum asserunt hoc sacra-mentum non delere peccata venialia, nisi excitando actum displacentiæ, vel amoris, qui sit sufficiens forma, vel dispositio ad expel-lenda talia peccata, quia cum sint actualia, et per conversionem voluntatis commissa, non possunt nisi contrario motu deleri. Eatenus ergo sacramentum hoc institutum dicitur ad remittenda hæc peccata, quatenus virtute illius, et ex opere operato datur homini sufficiens auxilium, quo possit elicere motum ex-pellentem venialia peccata. Ita fere Dur., Bonav., et insinuat Vigner., in Summ., c. 16, § 5, vers. 4. Alii simpliciter asserunt sacra-mentum hoc remittere hæc peccata per se et immediate, dummodo homo non habeat ob-i-cem, id est, complacentiam actualem, vel virtua-lem in tali peccato, etiamsi non habeat dis-positionem per se sufficientem ad expel-lendum tale peccatum, nec sacramentum il-lam excitet, quia satis est quod gratiam con-ferat, ex divina institutione ordinatam ad hunc effectum remittendi tale peccatum. Et qui ita sentiunt, magis consequenter loquun-tur, ut recte significavit Palud., dist. 23, q. 4, n. 7, et ibi Capr., quæst. 1, art. 3, ad 2, 4 et

5, contra 2 conclusionem. Et facile intelligi potest ex his quæ supra diximus de remis-sione venialium peccatorum, et in sequenti-bus etiam exponemus.

3. *Hoc sacramentum non esse primario ad venialia delenda institutum.* — Circa hanc ergo opinionem totam advertendum est, aliud esse inquirere, an hoc sacramentum deleat venia-lia peccata, et quando; aliud vero an sit pri-mario ad hunc finem institutum. Illud ergo prius a nemine negari potest, probaturque optime argumentis recitatæ sententiæ, et in sequentibus confirmabitur. Posterior vero est de quo nunc agimus. Et quoad hoc merito re-prehendit hanc sententiam D. Thom., 4, dist. q. 1, art. 2, q. 1, quem sequitur ibidem Pa-ludan., q. 4; Capreol., q. 23, art. 1; Soto, q. 1, art. 2; Ledesm., 2 part. 4, q. 32, art. 1; Vigner. supra; Ferrar., 4 contra gent., cap. 73; Victoria, in Summ., n. 197. Rationes sunt. Prima, quia sacramentum poenitentiae est per se institutum ad remissionem venia-lium peccatorum; quanquam enim non sit ita necessarium medium ad tollenda venialia si-cut mortalia, tamen ita delet illa per se et ex vi sue institutionis, sicut mortalia. Sunt enim hæc duo valde distincta, ut per se patet, et autores dictæ sententiæ fateri tenentur; nam licet dicant, extremam unctionem esse per se primo institutam ad remissionem venialium peccatorum, non tamen dicunt nec dicere possunt esse medium necessarium ad illa tol-lenda. Nam, ut sit medium necessarium, oportet ut sit causa unica talis effectus; ut, vero sit per se institutum, satis est quod sit causa per se et ex propria institutione habens virtutem ad hunc effectum; potest autem esse causa per se, licet non sit unica, nec necessaria, ut per se notum est. Sacramentum ergo poenitentiae per se institutum est ad remissionem venialium, quia illa sunt sufficiens materia confessionis, et per se ac directe tolluntur per sacramentalem absolutionem; ergo non oportuit aliud sacramentum per se primo instituti propter hunc effectum, maxime cum non esset futurum medium necessarium ad illum, et essent multa alia remedia, quibus tolli possunt peccata venialia, vel ex disposi-tione operantis, vel ex opere operato secun-dario, et quasi per accidens, ut infra explicabimus. Quin potius addit D. Thom., 3 p., q. 65, art. 1, non oportuisse institui sacra-men-tum aliquod propter venialia peccata tol-len-da, quia sacramentum novæ legis non insti-tutur nisi propter effectum, qui requirat

gratiae infusionem; hæc autem necessaria non est ad tollenda venialia peccata. Hoc autem intelligendum puto de adæquato seu om-nino primario effectu; non tamen repugnat quin hic sit effectus sacramenti alius per se intentus in illius institutione, licet non sit adæquatus, vel omnino primarius; satisque est quod per gratiæ infusionem, specialiori modo venialia tolli possint; et hoc modo est effectus per se poenitentiae, neque oportuit ea de causa aliud sacramentum institui.

4. *Probatur secundo.* — *Responsio.* — *Rejicitur.* — Secunda ratio est, quia si hoc sacramentum per se primo esset in-stitutum ad hunc finem, non oporteret expectare tempus infirmitatis ad illud recipiendum, sed quoties esset multitudo peccatorum venialium suscipi deberet; sicut absoratio procuranda est statim ac mortale peccatum commissum est, et non est pericu-lum mortis expectandum. Respondent, hoc sacramentum institutum esse ad perfectam eurationem venialium peccatorum; quamdiu autem vita durat, non potest fieri hæc per-fecta curatio, quia semper homo patitur in hac vita necessitatem quamdam committendi hæc levia peccata; in fine autem vitæ possunt omnino auferri; et ideo institutum est hoc sacramentum ut remedium applicandum tan-tum in fine vitæ. At vero si hæc ratio va-lida esset, non esset sacramentum hoc mi-nistrandum nisi post hanc vitam, vel saltem in extremo vitæ articulo, ita ut simul cum illo vita finiretur, quia si vel solus dies supersit, homo in illo venialiter peccabit; contrarium autem est certum; debet enim hoc sacramentum applicari cum adhuc vigent sensus, et vita naturaliter sperari potest, et per aliquod notabile tempus durare. Et præ-terea, quando aliquod remedium instituitur ad remissionem peccatorum, non respicit per se tempus futurum, sed præteritum, ideoque ad illud applicandum non oportet ut talia peccata iterum committi non possint; sed satis est quod sint commissa et possint de-leri.

5. *Alia responsio.* — *Refutatio.* — Alii ergo his rationibus convicti fatentur non esse ab-solute institutum propter remissionem venia-lium peccatorum secundum se, sed solum quatenus impedimento esse possunt, ne sta-tim homo evolet in cœlum, sub qua ratione solum considerantur proxime, quando jam homo est in periculo mortis constitutus; et ideo pro illo, et propter hunc finem est prin-

7. *Nihilominus tamen ratio facta non caret*

probabilitate; est enim magna differentia inter peccatum originale et actuale, quod originale quasi per se et per modum naturae inest, ideoque sacramentum, quod ad illud tollendum institutum est, pro omnibus hominibus simpliciter institutum est; nam quod aliquis illo careat, vel ex speciali privilegio, ut B. Virgo, vel quia per priora remedia sublatum est, ut in his qui ante institutionem baptismi justificati fuerunt, hoc (inquam) est per accidens, et non impedit generalem institutionem. At vero peccatum actuale, tam veniale quam mortale, propria uniuscujusque voluntate committitur, et ita nec per se inest omnibus, nec per modum naturae consequitur; ideoque remedium per se primo institutum ad illud tollendum non debuit pro omnibus generatim institui, sed pro his tantum qui actualiter peccaverunt, et consequenter qui nunquam peccavit, non esset capax hujus sacramenti. Hoc autem falsum esse infra latius dicetur; nunc satis probatur ex illis verbis Jacobi: *Si in peccatis sit, dimittentur ei.* Ex quibus etiam Paludanus non male colligit, non esse hunc primarium effectum hujus sacramenti, quia primarius effectus non tribuitur sacramento sub conditione hujusmodi, sed simpliciter et absolute; illa ergo conditio indicat effectum hunc consequenter et quasi secundario fieri, si necesse sit, non tamen esse primarium finem sacramenti. Et confiratur, nam sacramentum per se primo institutum ad remissionem actualis peccati, per se etiam requirit motum aliquem contra peccatum ad dignam receptionem talis sacramenti, quia peccatum actuale per se postulat hunc motum, ut remittatur; sed hoc sacramentum per se non requirit motum aliquem poenitentiae, ut digne et convenienter suscipiat; ergo non ordinatur per se primo ad remissionem alicujus peccati actualis. Dicitur fortasse, ipsum sacramentum per se et ex opere operato conferre talem motum, ut per illum expellat veniale peccatum. Sed hoc et voluntarie est dictum, et ex illo sequitur, eum qui dormit, vel privatus est sensu et actuali usu rationis, non esse capacem proprii effectus hujus sacramenti; quod esse falsum infra ostendemus.

Secunda sententia, hunc effectum esse tollere reliquias peccatorum.

8. *Quid nomine reliquiarum intelligatur, opinio.*— Secunda ergo sententia est, primarium finem et effectum hujus sacramenti esse

tollere reliquias peccatorum, tam originalis quam actualium, mortalium et venialium. Hæc est sententia D. Thom., 4, dist. 24, q. 2, art. 2, q. 4; Albert., art. 1 et 2; Capreol., q. 1, art. 1; Antonin., 3 p., tit. 14, c. 8; Soto, Ledesma, Viguer. et Victor., locis supra citatis; Sylvest., Armil. et communiter Summis tarum; Carthus., in Summa fidei, c. 246. Fundamentum esse potest, quia hoc sacramentum institutum est ad tollenda peccata, ut verba formæ declarant; et non ordinatur per se primo ad tollenda ipsa peccata secundum se; nam ad hoc alia sunt remedia, ut ostēnum est; ergo est ad tollendas peccatorum reliquias. Quid autem nomine reliquiarum intelligatur varie exponitur. Quidam intelligunt peccata aliqua, quæ interdum accidit relinquiri in anima, etiam quoad culpam, post alia sacramenta suscepta, sive quia per inadvertentiam omissa sunt, sive quia postea sunt commissa, quod frequentius accidit in venialibus peccatis quam in mortalibus, et ideo magis solent venialia comprehendendi sub his reliquiis quam mortalia peccata. Hic tamen dicendi modus esset quidem verus, si sermo esset de secundario effectu et concordante, ut infra dicam; nunc autem agimus de primario effectu; et ideo non recte accommodatur illa expositio, neque est juxta mentem D. Thomæ, et aliorum, qui de his reliquiis peccatorum loquuntur, nam revera illas distinguunt ab omnibus peccatis commissis. Peccata ergo, vel per præcedentem absolutionem non dimissa, vel post illam commissa, licet dici possint reicta, seu durantia post præcedentem remissionem, vel susceptionem sacramenti, non tamen proprie dici possunt peccatorum reliquiae. Adde, remedium per se institutum ad tollenda hæc residua peccata, si mortalia sint, esse ipsummet sacramentum poenitentiae; si vero sint venialia, vel nullum sacramentum specialiter ac per se primo, vel non aliud quam ipsum sacramentum poenitentiae institutum esse propter illa, ut supra vidimus. Quod autem ex inconsideratione, vel obliuione tale sacramentum non applicetur, est per accidens. Neque ob eam solam rem est primario institutum sacramentum unctionis; alioqui applicandum non esset, quoties applicari posset poenitentia.

9. *De reliquiis peccatorum alia opinio.*— Alii ergo per reliquias peccatorum reatum poenae temporalis intelligunt. Sed hoc minorem habet probabilitatem, quia ad poenam temporalem tollendam nullum est sacramen-

tum per se institutum, nec fuit necessarium, ut quia talis effectus per se non requirit infusionem gratiæ; tum quia ille est proprius effectus sacrificii ex opere operato, suntque alla sufficientia media, quibus hæc poena tolli potest. Denique cætera, quæ de peccatis venialibus diximus, hic a fortiori locum habent. Alii per reliquias intelligunt pravos habitus ex peccatis relictos, sed improbabilius, quia illi non tolluntur per gratiæ infusionem, quantumvis perfectam; et ideo nec tolluntur per hoc sacramentum, magis quam per alia. Unde experientia constat, eum, qui in ægritudine hoc suscepit sacramentum, si postea convalescat, eosdem habitus sentire. Item verba Jacobi, *Si in peccatis sit, dimittentur ei,* et verba etiam formæ, non recte de his habitibus intelliguntur. Denique propter hunc effectum esset sumendum hoc sacramentum, etiam in quolibet tempore vitæ.

10. *Alia de eisdem reliquiis opinio.*— Alii cum D. Thoma et Alberto dicunt reliquias peccatorum esse pronitatem ad malum, et torporem ac difficultatem operandi bonum, quæ ex peccato originali et actuali relinquitur. Hæc sententia videtur pati easdem difficultates, quas præcedentes. Nam imprimis non apparent, quæ sint hæc reliquiae sic explicatae, præter fomitem, et phantasmatum, vel habitus pravos. Ex peccato enim originali, seclusa poena et culpa, nihil aliud relinquitur nisi fomes; ex actualibus vero nihil nisi phantasmatum, vel habitus, et ab his provenit, vel pronitas ad malum, vel torpor ad bonum, et si quid aliud fingitur, voluntarium est, nec facile explicari poterit quid illud sit. At fomes non tollitur per sacramentum, ut per se notum est, nec etiam habitus, ut est declaratum; ergo. Quod si dicatur, ut vere dicendum est, sacramentum hoc non tollere hæc radicitus, sed juvare et confortare animum ad hæc vincenda, etc., contra hoc est, tum quod hic non videtur particularis effectus alicujus sacramenti; omnia enim dando gratiam, ejusque specialia auxilia, juvant ad vincendas et superandas has reliquias peccatorum; tum etiam quia si hic esset præcipiuus finis hujus sacramenti, etiam tempore sanitatis esset suscipiens, quia ille finis semper est necessarius. Nec refert quod in articulo mortis sit specialis necessitas; inde enim solum sequitur potissimum esse suscipiendum in illo articulo, non vero in illo solo. Sicut Eucharistia etiam est magis necessaria ut viaticum in articulo mortis, et nihilominus semper sumenda est

ut spiritualis cibus; ita ergo erit hoc sacramentum semper suscipiendum, ut speciale adjutorium contra fomitem, licet in articulo mortis ut medicina maxime necessaria sumendum sit.

Hoc sacramentum esse institutum primum ad juvandum et confortandum animum ægroti.
Assertio prima.

11. *Ratio a posteriori.*— *Ratio a priori.*— Nihilominus hæc sententia recte explicata vera est, imo et fere omnes aliae aliquid verum habent, et ex omnibus potest una vera sententia et explicatio hujus effectus confici. Dico ergo primo: sacramentum hoc est per se primo institutum propter juvandum et confortandum animum ægrotantis hominis contra difficultates illi occurrentes in articulo mortis. Hæc assertio fundatur primo in verbo illo Jacobi: *Et alleviabit eum Dominus;* Græce, *excitatib;* seu *confortabit eum Dominus.* Deinde sumpta est ex Concilii Tridentini doctrina, sess. 14, ubi in procœdio de hoc sacramento sic inquit: *Clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quoris tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint, ita extremæ unctionis sacramento finem ritæ tanquam firmissimo quodam præsidio munivit; nam, et si adversarius noster occasiones per omnem ritam querat, et capet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit, nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suæ versutiæ nervos intendant ad perdendos nos penitus, et a fiducia etiam, si possit, divinæ misericordiæ deturbando, quam cum impendere nobis extitum ritæ perspicit.* Idem significavit Concilium Coloniense, part. 4, capit. 40, dicens: *Restat extrema unctionio, quæ, quoniam in morte extrema lucta est, adhibetur, ut vel convalescat ægrotus, si Deo ita visum, vel fide, bonaque spe obdormiat in Domino.* Ratio vero a posteriori optime sumitur ex argumentis factis; non enim sine causa institutum est hoc sacramentum pro solis ægrotis usque ad mortis periculum; hoc est enim manifestum indicium, finem institutionis ejus sumptum esse ex speciali necessitate illius articuli, quæ non potest esse alia nisi quæ in conclusione significatur, et a Concilio tradita est. A priori vero est ratio, quia per reliqua sacramenta suffi-

cienter subventum est hominibus integras habentibus vires corporis pro necessitatibus omnibus in decursu hujus vitæ occurrentibus, ut supra in suis locis, et præsertim de sacramentis in genere ostensum est; solum supererat necessitas articuli mortis, quæ maxima est, præsertim ubi vires corporis deficiunt; optime ergo intelligitur sacramentum hoc ad prædictum finem institutum confortandi hominem et juvandi illum in mortis articulo. Tandem hoc etiam indicat ipsa exterior unctio, in qua hoc sacramentum conferatur, tum quia unctio sanat et corroborat; tum etiam quia per eam disponi solent luctatores et pugiles ad pugnam.

12. *Corollarium primum.*—Atque hinc sequitur primo specialem gratiam sacramentalem hujus sacramenti non consistere in sola remissione seu expulsione alicujus mali, sed precipue in collatione aliquorum auxiliorum gratiæ, quæ fini hujus sacramenti accommodata sunt. Hoc constat supposita doctrina de sacramentis in genere, qua diximus, gratiam quidem communem omnibus sacramentis esse gratiam habitualem cum virtutibus et donis, seu ejus augmentum; unde hæc etiam est, quæ primo infunditur per hoc sacramentum, quia est fundamentum et principium totius roboris et fortitudinis spiritualis; gratia autem sacramentalis non consistit in speciali habitu, sed in speciali auxilio proportionato effectui sacramenti; hoc autem auxilium maxime necessarium est eo tempore, in quo homo gravi ægritudine laborat, et vix potest seipsum movere et excitare; ergo sacramentalis gratia hujus sacramenti includit hujusmodi auxilia.

13. Quæ ad tres præcipios effectus dari videntur, primo ad roborandam spem, quæ maxime in articulo mortis necessaria est; nam ut Concil. Trid. dixit, *tunc dæmon omnes suæ versutiae neros intendit ad hominem a fiducia divinæ misericordiae deturbandum.* Et ideo capit. 2 addit de hoc sacramento: *Ægroti animam allieriat et confirmat, magnam in eo misericordiæ fiduciam excitando.* Et ideo alibi dixi, sicut baptismus dicitur sacramentum fidei, Eucharistia amoris, confessio pœnitentiae, ita hoc posse dici sacramentum spei, quia tempore opportunissimo illam maxime corroborat. Secundo præbet hoc sacramentum auxilium ad hilaritatem animi concipiendam, quia infirmus morbi incommoda et labores levius fert, ut idem Concilium dixit. Tertio hinc etiam promptior et fortior redditur ad tenta-

tiones dæmonis, quæ tune graviores sunt, superandas. Atque ad hunc modum explicandum est, quod Concilium Florentinum dixit, effectum hujus sacramenti esse *mentis sanitatem, seu sanationem*, alludens ad verbum Jacobi: *Et oratio fidei sanabit infirmum*, non solum corpore, ut quidam exponunt, sed etiam animo; haec autem animi sanitas, quantum per hoc sacramentum per se primo datur, non est primæ gratiæ infusio, seu restitutio, quæ interdum etiam sanitas animi dici solet juxta illud: *Sana animam meam, quia peccavi tibi*, Psalm. 418; illa enim posterior est excitatio animi ab spirituali morte, quæ per se est effectus pœnitentiae; sed sanitas appellatur robur illud, quod homini ægrotanti tribuitur, ut vigor mentis ad mortem transigendam, ut magis in sequentibus constabat.

(Vide Prosper., lib. 2 de Præd. Dei, c. 29; Dion., c. 2 et 7 de Eccles. hierar., in 3 part. utriusque.)

Esse institutum secundario ad disponendam animam ad introitum gloriæ. Assertio secunda.

14. *Hoc sacramentum juvare ad perseverantiam in bono usque ad mortem.*—Dico secundo, ad finem seu effectum per se institutum per hoc sacramentum pertinere ultimo præparare animam, et quantum in ipso est, eam proxime disponere ad introitum gloriæ. Hoc colligitur ex auctoribus statim citandis, et ex Concilio Tridentino supra, et quatenus ait sacramentum hoc esse totius humanæ vitæ consummativum, et ut ait, ad sacramentum hoc spectare debere peccata si sint, et peccatorum reliquias. Duo etenim sunt, quibus homo potest proxime ad gloriæ introitum præparari: unum est perfectæ animi sanctificatio, quæ, præter gratiam sanctificantem, consistit in ablatione omnis mali ex peccato provenientis; aliud est perseverantia in illo bono usque ad mortem. Ad hoc posterius juvat hoc sacramentum auxiliis explicatis in priori assertione; illud vero prius confert quantum est in se, quia si non inveniat obicem, tollit omne malum, quod posset introitum gloriæ impedire aut retardare; ergo recte dicitur præparare hominem ad gloriam. Et sane, cum homo in eo articulo maxime indigat hac præparatione, et sacramentum hoc pro illo articulo specialiter institutum sit, persese appetet vere hunc ob finem esse institutum. Maxime cum in hoc fine omnes effec-

tus hujus sacramenti comprehendantur, sitque dignissimus, ut propter illum, sacramentum aliquod institueretur, nullumque sit aliud, quod propter illum institutum sit.

15. *Quomodo sit ordinatum ad tollenda peccata.* Corollarium 1. — Atque hinc optime intelligitur, quomodo sacramentum hoc sit ordinatum ad tollenda peccata etiam quoad culpam; non enim possumus negare, quin aliquo modo ad hunc etiam finem ordinatum sit, tum propter verba formæ, *quidquid peccasti*; tum propter verba Jacobi: *Si in peccatis sit, etc.*; tum propter verba Concilii: *Delicta, si quæ sunt adhuc expienda*; quæ omnia non satis intelligerentur de solis pœnis peccatorum, ut ex proprietate et modo locutionis constat. Neque etiam possunt coarctari ad sola venialia peccata, tum quia verba generalia sunt, et cum distributione, *quidquid peccasti*; tum etiam quia propter sola venialia non oportuisset ponere conditionem, quia vix reperitur homo aliquando sine culpa veniali. Quæ ratio a fortiori probat de reatu pœnæ. Tum denique quia delicta in rigore magis significant mortalia quam venialia, magisque necessaria est in illo articulo eorum remissio quam istorum.

16. *Esse ordinatum ad omnia peccata delenda.* — Itaque ad omnia peccata delenda est aliquo modo ordinatum hoc sacramentum, non tamen per se primo, ut probant omnia superius adducta contra primam sententiam; nec etiam omnino per accidens, quomodo probabile est omnia sacramenta habere hunc effectum remittendi peccata non ponenti obicem, quatenus ex se habent conferre gratiam; sed medio quodam modo, scilicet, ex secundaria intentione propriæ institutionis. Cum enim hoc sacramentum per se primo ordinetur ad præparandum proxime hominem ad introitum gloriæ, et ad hanc præparationem maxime necessaria sit peccatorum remissio, quamvis hoc sacramentum per se primo non sit propter illam, illa tamen non est omnino exclusa ab intentione instaurantis, sed speciali etiam intentione hoc remedium procuravit, ut si fortasse casu aliquo accideret, peccatum aliquod non esse dimisum, per hoc sacramentum deleretur. Et hoc significatur in illis conditionalibus Jacobi: *Si in peccatis sit, dimittentur ei*, et Concilii: *Delicta, si quæ sunt adhuc expienda, abstergit.* Apponendo enim conditionalem, indicant hunc non esse effectum per se primo intentum; talis enim effectus non requirit aliam

hoc sacramentum tollatur, Deus novit. Non existimo tamen asserendum statim auferri omnem reatum poenae, sicut per baptismum; nullum enim fundamentum habemus ad hoc asserendum, multumque repugnat veritati et necessitati purgatori, quo etiam fideles post susceptionem hujus sacramenti diu purgantur, quod tamen ita non esset, si hoc sacramentum statim omnem reatum poenae remitteret; consequenter enim dimittendo culpam, semper dimitteretur tota poena; nihil ergo purgandum relinqueret. Dico igitur remittere quidem reatum poenae ex opere operato juxta dispositionem et devotionem recipientis, ideoque non semper totum auferre.

18. *Quomodo institutum sit contra reliquias peccatorum.* *Corollarium 3.*—Tertio sequitur ex dictis, quomodo verum sit, hoc sacramentum esse institutum contra alias reliquias peccatorum; ita enim D. Thom. loquitur, et non dicit hoc sacramentum tollere has reliquias peccatorum, quia, ut supra argumentabamur, nec tollit fomitem, nec pravos habitus, nec phantasma, nec corporis habitudinem aut dispositionem immutat; sed dat robur et vigorem contra haec omnia per auxilia supra explicata, et hoc modo est institutum contra debilitatem ex peccato relictam; non quidem illam in se tollendo, sicut tollit culpam, vel reatum poenae, sed vires contra illam superaddendo. Dici etiam potest remittere has reliquias, quatenus ex vi peccati debitum erat homini, ut, sua fragilitati et debilitati relictus, auxiliis gratiae, praesertim extraordinariis et superabundantibus, privaretur; per hoc autem sacramentum ita dimittitur hoc peccati debitum, ut potius ratione illius debita jam sint talia auxilia, quibus homo in tali statu ægritudinis constitutus contra hujusmodi reliquias confortatur. Unde etiam intelligitur, hunc effectum non esse secundarium, sed sub primario comprehendendi; nam haec confortatio per se necessaria est ad primarium finem hujus sacramenti, ut ex assertionibus constat; sed haec reliquiae non aliter auferuntur, nisi accipiendo robur contra illas; ergo ablato earum, eo modo, quo datur, ex vi primaria finis et effectus conferuntur. Et ob eamdem causam licet haec confortatio esset homini valde utilis tempore sanitatis, non tamen datur, nec sacramentum aliquod est ad hoc ordinatum, quia non est consideranda qualibet utilitas, sed specialis necessitas, et fragilis ægrotantis hominis. Atque ita explicarunt hunc effectum Catechismus Pii V;

Anton., 3 p., tit. 14, cap. 15; Sylvest. bene, verb. *Uncio extrema*, n. 3, ubi ait, principalem effectum hujus sacramenti esse sanationem et roborationem spiritus contra debilitatem ex peccato relictam, quam statim dicit esse idem cum remissione reliquiarum. Eodem modo loquitur ibi Tabien., n. 5, et ibidem Angel.; Osius, in Confess., c. 49; Vict., in Summa, n. 247; significat Walden., tom. 2 de Sacrament., c. 16; Petrus Soto, lect. 1 de hoc sacramento, et alii.

19. *Corollarium 4. Quando hoc sacramentum possit facere de attrito contritum.* — *Refutatur quedam sententia.* — Quarto sequitur hoc sacramentum posse aliquando facere hominem de attrito contritum, et infundere gratiam primam. Probatur, quia potest aliquando delere peccatum mortale, ut ostensum est. Unde, licet hoc sit probabile de omnibus sacramentis, in hoc autem longe certius est quam in cæteris, excepto baptisme et poenitentia; nam in cæteris non est ex speciali institutione, sed tantum ex generali quadam ratione; in hoc vero est aliquo modo ex propria institutione, ut declaratum est. Præterea in cæteris id solum habetur ex pia et probabili conjectura, in hoc vero ex verbis Jacobi et Concilii Tridentini efficacissime colligitur, ut satis deductum est. Circa modum quo hoc fiat, cavenda sunt extrema. Primum enim non opinor facere hoc sacramentum ex attrito contritum eum, qui sciens et videns accedit ad hoc sacramentum cum sola attritione, et absque sacramento poenitentiae, etiamsi per eum non stet confessio, sed confiteri non possit; quia saltem per eum stat minus contritus accedat; semper enim confiteri potest, et ad hoc tenetur, per se loquendo, nec excusatio ratione ignorantiae, ut supponimus, nec ratione hujus sacramenti, quia ipsum, per se loquendo, est sacramentum vivorum, licet debilium, et ideo per se supponit gratiam, nec ex directa intentione institutum est ad illam primo conferendam; est ergo contra institutionem hujus sacramenti, quod quis sciens et videns se esse mortuum, id est in statu peccati mortalis, ad illud accedit, quantumvis sit attritus. Item, secluso sacramento poenitentiae, aut baptismi, obligat naturale præceptum contritionis, quia illud erat per se medium necessarium ad remissionem peccati, cuius necessitas non cessat, nisi interveniente alio medio ad eundem finem per se primo institutum, quod de hoc sacramento, sicut de aliis dici non potest, alias

tam esset per se institutum sacramentum in remedium peccati, sicut poenitentia, quod plane falsum est. Tandem hoc significatum est in illa conditionali locutione Jacobi et Tridentini: *Si in peccatis sit, etc.*, quæ maxime propter mortalia posita est, ut declaravimus; indicatur ergo solum propter occulta peccata et pericula hoc sacramentum ita esse institutum, non quia per se liceat in statu peccati ad illud accedere. Atque hinc fit, ut, per se loquendo, necessaria dispositio sit status gratiae, et consequenter ut is, qui conscientiam habuit peccati mortalis, prius vel digne confiteatur, vel si non datur copia confessoris, saltem conteratur; per accidentem autem poterit sufficere sola attritio, dummodo intercedat excusatio novi peccati commissi propter omissam contritionem. Erit autem illa excusatio, si vel invincibiliter putetur contritio, quæ tantum gradum attritionis attigit, vel invincibiliter quis putet illam esse sufficientem dispositionem, vel certe si absque actuali usu rationis sacramentum ei detur; nam tunc non potest in ipsa susceptione actualiter peccare; unde, si erat attritus quando usum rationis perdidit, sine dubio justificatur. De illo enim statu, juxta proxime præcedentem dispositionem judicandum est, quia in illa censemur moraliter permanere. Unde, si nullus omnino dolor præcessisset, non esset ille dispositus ad effectum sacramenti, quia voluntas censemur adhuc manere moraliter affecta peccato; secus vero est, si præcessit attritio, ut dictum est.

20. *Hominem fieri ex attrito contritum per solam gratiae infusionem.* — Addendum vero deinde est, non fieri hominem ex attrito contritum per hoc sacramentum per mutationem ipsius actus attritionis in contritionem, sed per solam gratiae infusionem, sicut de baptismo et poenitentia diximus; est enim eadem ratio in hoc, imo et in cæteris sacramentis, ut probat exemplum de illo, qui sine actuali usu rationis inungitur, vel qui tunc distrahit in actuali susceptione sacramenti; neque est ullum fundamentum ad fingendam illam mutationem actus contra experientiam, imo et præter efficaciam sacramenti, ut in dictis locis latius dictum est.

21. *Peccata venialia quomodo remittantur per hoc sacramentum.* — Unde obiter colligo quinto, quando per hoc sacramentum peccata venialia remittuntur, id non fieri per solam excitationem devotionis, sed immediate per efficaciam ipsius sacramenti. Alioqui